

GÜNCEL SORUNLAR KARŞISINDA SANATSAL TEPKİLER: MÜLTECİ KRİZİ VE SANATSAL OLUŞUMLAR

Saime UYAR

Öğretmen, Kahramanmaraş Pazarcık, saime44uyar@gmail.com, ORCID: 0000-0001-8665-8038

Uyar, Saime. "Güncel Sorunlar Karşısında Sanatsal Tepkiler: Mülteci Krizi ve Sanatsal Oluşumlar". idil, 100 (2022 Aralık): s. 1815-1824. doi: 10.7816/idil-11-100-11

ÖZ

Bulunduğu çağ ile etkileşim içinde olmasından ötürü sürekli bir değişim halinde olan sanat, toplumsal oluşumların bir yansıması olarak üretimini sürdürmektedir. Günümüzün önemli sorunlarından biri olan mülteci krizi, sosyal, kültürel, siyasi, politik, ekonomik gibi birçok alanda tüm toplumları etkileyen küresel bir sorun halini almıştır. Dolayısıyla mülteci krizinin güncel sanat üretimi üzerindeki etkisi kaçınılmaz olmuştur. Günlük yaşantımızın her alanıyla iç içe olan güncel sanat, çağın sorunlarını muhalif bir çizgide ele alarak eleştirel üretilere imkân yaratmaktadır. Bu bağlamda geçmiş ve günümüz üzerinden göç ve mülteci konusunu çalışmalarına konu edinen farklı coğrafyalardan sanatçıların çalışmaları üzerinden mülteci krizinin sanat üzerindeki etkileri irdelenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sanat, göç, mülteci, mülteci krizi, güncel sanat, toplum

Makale Bilgisi:

Geliş: 1 Eylül 2022

Düzeltilme: 10 Kasım 2022

Kabul: 30 Aralık 2022

Giriş

Göçün bir sonucu olarak ortaya çıkan mülteci sorunu, uzun bir geçmişe sahip olmakla beraber zaman zaman bir kriz haline dönüşebilmektedir. Son yıllarda dünyadaki sosyo-ekonomik ve politik gelişmelere bağlı olarak ciddi oranda yükselişe geçen sosyal bir mesele haline gelmiştir.

Uluslararası arenada gerçekleşen, ülkelerin politik hamlelerinden kaynaklanan göç dalgaları, refah seviyesi nispeten yüksek durumda olan batı bloğu ülkeleri üzerinde ciddi toplumsal ve politik değişimlere yol açmaktadır. Bu olgu hem ev sahibi toplumlar hem de mülteci konumunda bulunan insanlar için ciddi sorunlar doğurmaktadır. Afganistan, Irak ve bazı diğer Ortadoğu ülkelerindeki siyasi karışıklıklar ve uluslararası müdahalelerin büyüttüğü sorunlar, özellikle 2015 yılında patlak veren Suriye savaşı ile birlikte Batı ülkelerine büyük göç dalgalarına neden olmuştur.

Göçün yarattığı bu toplulukların farklı coğrafyalara dağılması beraberinde birçok olumsuzluklar doğurmuştur. Sosyal-ekonomik, siyasi gibi bu olumsuzlukların yanı sıra mültecilerin özellikle farklı kültür ve inançlara sahip bölgelerden gelmesi, durumu daha da karmaşık hale getirmiştir. Başta Almanya, İtalya, Belçika, Fransa, Birleşik Krallık gibi batı bloğu ülkelerine bir şekilde yerleşen mültecilerle yerel halk arasında sosyal şok dalgalarının yayılmasına neden olmuştur.

Gerek mülteci sayısındaki ani artışlar gerek ev sahibi ülkelerin mülteci krizlerine hazırlıksız yakalanmaları durumun ciddiyetini her geçen gün daha fazla arttırmakta ve çözümü gittikçe zorlaştırmaktadır. Özellikle dünyanın genel ekonomik gidişatının olumsuz olması nedeniyle ev sahibi ülkelerde istikrarsızlaşan ekonomik durum, ırkçılığın yükselişine ve toplumsal kutuplaşmalara neden olurken, mültecilerin tehdit altında yaşamak zorunda kalmasına ve toplumdan dışlanmalarını tetikleyici sosyal çatışmalara sebep olmaktadır.

Uluslararası toplumlar, dünya genelinde mültecilerin, yerleştikleri ülkelere entegre olması ve normal hayatlarına dönebilmelerini ve ev sahibi toplumun dinamiklerinin zarar görmesini engelleyebilmeyi amaçlayarak, ortaya çıkan sosyo-kültürel şokları ve bunların neden olduğu toplumsal travmaları en aza indirebilmek için birtakım fikirler ortaya atmaktadır ancak, bu fikirlerin birçoğu uzun vadeli düşünülmemiş ve uygulanabilir olmayan fikirlerdir. Tüm bu karmaşık problemlerin çözümünü en uygun şekilde sağlayabilmek için insan haklarına ters düşmeyen, aynı zamanda birçok açıdan mülteci göçlerinden etkilenen ev sahibi ülke halklarının yaşadıkları endişe ve travmaları en aza indirebilmeye yönelik uzun vadeli ve sıkı takip edilen sosyal uygulamaların yaygınlaştırılması yoluna gitmek hem göçe maruz kalan ülkeler hem de ülkelerini terk etmek zorunda kalan mülteciler açısından insan haklarına saygılı ve akılcı yöntemler olacaktır.

Bu yöntemlerden, bu iki zıt toplumun sosyo-kültürel açıdan entegrasyonunun sağlanmasına yönelik sanatın köprü görevi üstlenmesi, güncel sanat kapsamında değerlendirilebilecek olumlu bir etkidir. Bu dönüşüm, güncel sanatın algılanmasında ve ele alınmasında köklü değişikliklere zemin hazırlayabileceği ve yeni bir sanat anlayışına evrilebileceği ön görülmektedir.

Sanatın toplum ile olan bu ilişkisinin etki-tepki içerisinde bir etkileşim yarattığını söylemek mümkündür.

Mülteci krizinin güncel sanat üzerindeki mevcut etkileri

Sanat, her ne kadar bireysel bir yaratı olsa da toplumsal etkileşimlerin bir yansımasıdır. Toplum refahı için gereklidir, çünkü toplumların gelenek ve göreneklerini, kültürlerini devam ettirebilmeleri genellikle sanatsal ilerlemelere bağlıdır. Yaşadığı çağın dokusunu yaratılarıyla tarihe aktararak geçmiş ve gelecek arasında daima bir köprü oluşturmuştur.

Tarihsel bir perspektiften değerlendirecek olursak sanatın klasik ve modern süreçlerinin, çağın nabzına göre şekillendiğini söylemek mümkündür. Yine aynı şekilde sanatın karşılık bulduğu değer alanları da bulunduğu çağa göre şekillenmektedir.

Çağın hızına ayak uydurmaya çalışan sanat ve sanatçı, malzemesini de yine bu süreçten edinmektedir. Elbette ki tüm bunları özgün bir kategoride yaptığı sürece sanata katkıda bulunmuş olacaktır.

Bu çalışmada, çağımızın önemli sorunlarından biri olan mülteci krizinin sanat camiası tarafından değerlendirilerek ortaya atılan yorumlamalar, çözümlenmeler ve yeni yaratıların toplum üzerindeki olası etkileri üzerinde durulacaktır.

Tarihi çok eski kayıtlara dayanan göç ve mülteci sorunu, geçmişte de sanata konu olan toplumsal meselelerden biri olmuştur. Bu "vatansız" toplumların korku, endişe dolu yaşamlarını, 1943'te Hannah Arendt'ın "We Refugees" adlı makalesindeki şu ifadelerden çıkarmak mümkündür: "Bir mülteci, bazı eylemler veya bazı siyasi görüşler nedeniyle sığınmaya yönelen kişidir. Sığınma aramak zorunda olduğumuz doğrudur; ama hiçbir eylemde bulunmadık ve çoğumuz asla radikal bir görüş sahibi olmayı hayal etmedik."

(documenta14.de). Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere, mülteci topluluklarına karşı bir olumsuz yapılanmanın geçmişten beri var olduğunu görmekteyiz.

Kendisi de bir mülteci olan Hannah Arendt, 'mülteci' olarak nitelendirilmekten rahatsızlık duyduklarını, bunun yerine 'yeni gelenler' veya 'göçmenler' olarak hitap ettiklerini belirtmiştir. Arendt'a göre mülteci; kendi ülkesinde siyasi veya politik gerçekleştirdiği herhangi bir eylemden ötürü başka bir ülkeye iltica talebinde bulunan kişi/lerdir. Ancak süreç içerisinde bu tanım ciddi bir değişime uğramıştır. Arendt'ın da belirttiği gibi Yeni Dünya'daki 'mülteci', savaş, zulüm, çatışma gibi, kendisi dışında gelişen olaylar sonucunda vatanını terk etmek zorunda kalan şanssız insanlardır. Bu Yeni Dünya içerisinde kendi dünyalarını özgürce yaratmaktan mahrum bu insanlar için filozofların; insan özgürlüğünün en son ve en yüce seçeneği olarak gördükleri intihar eyleminin doğruluğunu savunan Arendt, intihar eden mülteciler için şu ifadeleri kullanmıştır: "Bizim intihar edenlerimiz hayata ve dünyaya küstahça meydan okuyan, kendilerinde bütün evreni öldürmeye çalışan çılgın isyankârlar değiller. Yalnızca ortadan kaybolmanın sakin ve mütevazî bir yoludur." (Arendt, 1943).

Tarih boyunca yaşamımızın bir parçası olan bu sorunlar günümüzde öyle hal almıştır ki tarihin sayfalarında kendiliğinden yer bulmuştur. Çağımızın bu önemli sorunu karşısında Bauman, eleştirel bir değerlendirmede bulunmaktadır: Kamuoyunun, mülteci trajedisi karşısında duyarsız ve bir bıkkınlık tavrı içerisinde olduğunu, göçmenlere karşı hızla sınırların kapatıldığı, duvarların örüldüğü bir politika sergileyen hükümetlerin insani vicdanlardan uzak bir yaklaşımla göçmenlerden kurtulma derdinde olduklarını belirtmiştir (Bauman, 2018). Giderek artan bu trajedide zirveye yükselen insanoğlunun duyarsız oluşu, sanat camiasını da rahatsız eder duruma getirmiştir. Sanatın her alanında irdelenen mülteci sorunları, dünyanın birçok yerinde farklı şekillerde ele alınmaya başlanmıştır. Dünyanın farklı ülkelerinde mültecilerin çoğunlukta olduğu bölgelerde yapılan sosyal-sanatsal-egitsel faaliyetler, projeler, bienaller, ulusal ve uluslararası sergiler, çalıştaylar gibi çeşitli faaliyet gerçekleştirilmiştir. Tarih içerisinde pek çok trajik olaya tanıklık eden sanat tarihi, Fransız ressam Theodore Gericault'ın 'Medusa'nın Salı' adlı eserinde (Görs el.1), 1816 yılında gerçekleşen büyük bir gemi kazasının ardında yaşanan dramın, umutsuzluğun ve az da olsa umudun parçalarını yerleştirdiği görkemli bir eserdir. Ölümünden kurtarıcı en kötü umut dahi saldaki bu insanlar için tek kurtuluş yoludur.

Resim 1. Theodore Gericault, Medusa'nın Salı / Raft of the Medusa. 1818 Kaynak: <https://www.sanatabasla.com/2014/10/medusanin-sali-the-raft-of-the-medusa-gericault>

Resim 2. Mülteciler, Meksika Amerikan Depresyon Dönemi, WPA Orta Yüzyıl Modern , TÜYB, 1937.
Kaynak: <https://www.artsy.net/artwork/michael-loew-refugees-mexican-american-oil-painting-depression-era-wpa-mid-century-modern>

1937 yapımı ‘Mülteciler’ adlı bu eserde de (Görsel 2) yine mülteci hayatların geçmiş tarih içerisindeki çaresizliğinin, perişanlığının yansımalarını görmek mümkündür.

Bugün vatanlarını terk etmek zorunda bırakılan mülteci topluluklar için de durum aynıdır. Gitmekle kalmak arasında başka seçeneği olmayan bu insanlar için hayat, sadece bir hayatta kalma mücadelesinden başka bir şey değildir aslında. 1800’lerde yaşanan umutsuzluğun serüveni, modern zamanda yalnızca başrollerini değiştirerek devam etmektedir. Daha iyi bir yaşam için umut, sonu hüsrarla biten birçok hayatın sonu olmuştur.

Resim 3. UN. Erişim: 17.05.2020. <https://news.un.org/en/focus/refugees-and-migrants>

Savaş hangi dönemde olursa olsun etkileri daima yıkıcı olmuştur. Yıkılmış hayaller, yarım kalmış hayatlar ve umudu olmayan gelecekler, savaşlardan geriye kalan acı gerçeklerdir. Yaklaşık 12 yıldır (Mayıs 2020) devam eden Suriye iç savaşı, milyonlarca insanın hayatına mal olmuştur. Geride kalan trajedi dolu hayatlar, yaşam ile ölüm arasında ince bir çizgide çabalamaktadırlar. Savaştan kaçmak zorunda kalan bu insanlar, geride sevdiklerini, anılarını, hayallerini, vatanlarını ve topraklarını terk etmek zorunda kalmışlardır. Yaşama tutunma adına nereye gittiklerini bilmeden, nasıl bir sonla karşılaşacaklarını düşünmeden buz gibi sulara hayatlarını, hayallerini bırakmaya mecbur edilmişlerdir. Hayatta kalmayı

başarabilen milyonlarca mültecinin kaderi ise birbirinden farklı değildir. Savaşın yarattığı kaosu devamını kimliksiz varlıklarında taşırlar. Mültecilerin trajedi dolu hikâyelerini görselleştiren bu fotoğraf karelerinin izleyicide bıraktığı etki de en az dramın kendisi kadar acıdır. Çağdaş sanat, teknolojik gelişmeler dahilinde etki gücünü daha da zenginleştirmiştir. İletişim araçlarının görsel açıdan donanımlı olması birçok açıdan etkili olmuştur. Bu durumu Susan Sontag, "Başkalarının Acısına Bakmak" adlı kitabında; "Başka yerlerde yaşanan ve haber olarak dikkatle seçilen, savaşlarda biriken acıların farkında olmak, bu anlamıyla kurgusal bir farkındalıktır. Acı görüntüleri öncelikle kameraların kaydettiği biçimiyle bize aktarılır, çok sayıda insan tarafından izlenir ve hiç de uzun olmayan bir zaman dilimi sonunda gözlerimizin önünden çekilir. Yazılı bir metnin (ki, içeriğindeki düşünceler, göndermeler ve sözcük dağarcığının karmaşıklığına bağlı olarak, okur kitlesi çoğalan ya da azalan bir metnin) aksine fotoğraf, yalnızca tek bir dile sahiptir ve potansiyeli itibarıyla gelecekte de başka bir dili olmayacaktır." (Sontag, 2004) ifadeleriyle, görsel sanatın etki gücüne vurguda bulunmaktadır.

Resim 4. The Myanmar Refugees, TÜYB, 48x60. Kaynak:
<http://www.patriciahannaway.com/artworks/figurative-paintings/large>

Resim 5. Heartlands 2017 Sanat Projesi, 2017, Atrium, Federasyon Meydanı, Köşe Swanston ve Flinders Sokakları, Melbourne, AMES Avustralya'nın izniyle. Kaynak: <https://www.weekendnotes.com/heartlands-art-project>

Bugün son 10 yılda Suriye iç savaşından dolayı mülteci sayısı hızla artmıştır. Ancak dünyanın birçok yerinde çeşitli sebeplerle ülkelerini terk etmek zorunda kalan mülteci sayısında da hızla artan bir durum söz konusudur. Bu durumu gözlemci statüsünde değerlendiren sanatçı ve aktivistlerin dışında, olaylardan doğrudan etkilenen sanatçıların da işlerinde mevcut sorunu görmek mümkündür. Avustralya’da göçmenlere, mültecilere ve sığınmacılara istihdam hizmetleri, eğitim hizmeti, yerleşim desteği gibi çeşitli katkılar sunan Adult Multicultural Education Services (AMES); 2017’de Suriye, Myanmar, Pakistan, İran, Polonya, Tibet ve Zimbabwe kökenli sığınmacı ve mülteci kökenli sanatçıların eserlerinden oluşan eklektik bir sanat sergisi düzenlemiştir. Heartlands 2017 Sanat Projesi adını verdikleri bu organizasyonda yer alan çalışmalar; sığınmacı ve mültecilerin yaşadıkları trajedileri çarpıcı bir biçimde izleyiciye sunmaktadırlar (Görsel 5). (Jen, t.y.). Günümüzde hızla gelişen teknolojik ilerlemeler beraberinde insan ilişkilerinde de ciddi bir kopukluğa bir soyutlanmaya yol açmıştır. Yakın ilişkilerden başlayan bu yabancılaşma ve kopukluk özelden genele doğru bir soyutlanmaya yol açmıştır. Bunu günümüz insan ilişkilerinde görmek oldukça olası bir durum haline gelmiştir. Tüm bunların yaşandığı bir dönemde yabancılar, ötekileştirilmiş bireyler, yerini yurdunu terk etmek zorunda kalmış sığınmacılar için yaşam daha zor bir hal almaktadır. Ev sahibi ülke bireyleri tarafından bu insanlara yönelik ırkçı tutum ve davranışlar özellikle ülke yönetiminde yer alan iktidar ve bürokratların yabancılar yönelik olumsuz politikalarıyla daha da vahim bir hal almaktadır. 1964 doğumlu İngiliz sanatçı Marc Quinn’in ‘Bizim Kanımız’ adını verdiği proje (Görsel 6), tüm bu olup bitenler karşısında sanatsal bir protesto havasında gerçekleşen etkileyici bir organizasyon olmuştur.

Marc Quinn, <https://www.theartnewspaper.com/2019/05/21/marc-quinn-will-display-the-blood-of-refugees-and-celebrities>

Dünyayı, çok kültürlülüğü, doğayı ve evrensel sorunlar üzerine yoğunlaşan İngiliz sanatçı Quinn, 10.000 mülteci, ünlülerden ve diğer katılımcılardan alınan yaklaşık 2000 litre donmuş insan kanının New York'un merkezinde şeffaf bir kurulum içerisinde gösterime sunduğu bu eseri için şu açıklamalarda bulunmuştur: "Hiç kimsenin kanı veya biyolojisi kimseninkinden daha iyi değildir ve bir kez böyle düşünme başladığınızda, başka birini 'öteki' yapmak çok daha zordur." (The Art Newspaper).

Sanatçının bu projesinde; mülteci krizine dikkat çekmenin yanında günümüz insanının göstermiş olduğu duyarsızlık ve ırkçı tutum ve davranışlara yöneltilen düşündürücü, sorgulayıcı ve eleştirici bir atmosfer olduğu aşikardır. Sanatçının mekân seçimi de son derece anlamlıdır. Tüm insanlığı ilgilendiren bu tür sosyal mesajların yalnızca müze veya galeri sınırları içerisinde hapsedilmesi, toplumda çok az kişiye ulaşabilmesine neden olmaktadır. Kamusal alanda sergilenen bu tür projeler tüm insanlığa hitap etmekte, tüm insanlığı rahatsız etmektedir. İlgili olsun veya olmasın tüm insanların yüzleşmesine katkı sunan etkili çalışmalar olmaktadır. Mülteci krizinin yukarıda da belirtildiği üzere birçok farklı sanatçının bakış açısı üzerine farklı etkiler yarattığı görülmektedir. Ancak bu etkilerin sonuçlarından en dikkat çekici olanı, güncel sanat faaliyetleri üzerine yapılan yorumların genellikle duyarsızlıktan yakınma, göçe maruz kalan bu insanların yaşadıkları dramın ifadesine odaklanmaktadır. Son yıllarda, mültecilerin bu zorlu mücadelelerine dikkat çekip farkındalık yaratma kaygısı taşıyan bu sosyal-sanatsal faaliyetlerin artması ve geliştirilmesi, toplum üzerinde mültecilerin haklarına yönelik tutumlarda ve mültecilerin yaşamlarını anlamaya yönelik düşüncelerde oldukça olumlu etkiler yaratmaktadır. Ancak, gittikçe artan mülteci göçlerinin, güncel sanatın birçok yöntemi ile ifade edilmesi ve kitlelerin dikkatinin çekilmesinin bir ölçüde sağlanabilmesine rağmen yaşanan toplumsal krizlerin engellenebilmesine ya da hafifletilebilmesine yönelik çalışmalarda yetersiz kalınması, gelecekte güncel sanat üzerinde bazı algısal değişikliklere geçiş yaşanacağı öngörülmektedir.

Güncel sanat icrasında bulunan insan ya da organizasyonların, mültecilerin dramını ve bu drama neden olan kaynağı insanlara tüm çıplaklığıyla göstermesinin yanında, bu krizlerin tekrar yaşanmamasına katkıda bulunmak üzere doğrudan ve dolaylı olarak sosyal, ekonomik, politik mecraların müdahaleleri önemlidir. Ayrıca sanatın burada ciddi bir şekilde bu sorunları etkileyici bir biçimde toplumu rahatsız edici derecede buluşlar üretmesi gerekmektedir. Picasso'nun da ifade ettiği gibi, sanatta arayışların değil, önemli olan buluşların ortaya çıkarılmasıdır (Ashton, 2001). Mevcut sanat yaklaşımına alternatif olarak gelen güncel sanat yaklaşımı, vicdani rahatsızlıklardan kurtulmak amacıyla yapılan yüzeysel protest aktivitelerden çok, derin insan düşüncesinin bir ürünü olarak yine insanları derinden etkileyecek hareketlere dönüşebilmektedir. Bu dönüşümlere mülteci krizinin etkilerini yaşayarak tecrübe edinmiş insanların toplumların geleceğini en

etkin olarak şekillendiren siyasi ve vakıf oluşumlarının içerisinde yer alması, gelecekte güncel sanatın evrimleşmesinde kritik bir adım olacağı açıktır.

BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne (UNHCR) göre, 2020'nin sonunda dörtte birinden fazlası mülteci olmak üzere dünyada 82.4 milyon zorla yerinden edilmiş insan vardır. Bu sayı 2010'dan beri ikiye katlandı ve şimdi hiç olmadığı kadar yüksek (Fleming, 2021). Dünya genelinde yaşanan bu zorunlu göçler, tüm dünyayı etkisi altına alan Covid-19 salgınına rağmen azalmamıştır (Bağ ve Sade, 2020). Bu durumu, BM Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi, UNHCR'nin 2020'de Zorla Yerinden Edilmeye Yönelik Küresel Eğilimler raporunda, beklenen yerinden edilmiş insan sayısını pandeminin etkisine rağmen yalnızca yaklaşık bir buçuk milyon azaldığını belirtmiştir. Suriye ile sınır komşusu olan Türkiye, mülteci kabul eden ülkeler listesinin başında yer almaktadır. Türkiye, 2011'de Suriye iç savaşının çıkması ve izlediği 'açık kapı' politikasıyla siyasi, politik, ekonomik ve sosyal açıdan mülteci krizinden en fazla etkilenen ülke olmuştur. Kanunen ne mülteci ne de sığınmacı olarak tanımlanan yüzbinlerce Suriyelinin Türkiye'ye gelmesi, Türkiye'yi göç yönetimi tartışmaları açısından hem oldukça ilgili ve hem de oldukça önemli bir konuma getirmiştir (Dromgold-Sermen, 2020; sayfa 28). Türkiye, çoğu göçmen için Avrupa gibi yerlere ulaşmada bir geçiş noktası olarak görülmektedir. Dolayısıyla transit konumunda olan Türkiye'deki göçmen politikaları özellikle son yıllarda eş zamanlı bir şekilde dünya çapında Uluslararası Göç Örgütü (IOM), Birleşmiş Milletler Mülteci Örgütü (BMMYK), Avrupa Birliği (AB) gibi uluslararası kuruluşlarla işbirliği çerçevesinde yürütülmektedir (Dromgold-Sermen, 2020). Sosyal, politik, ekonomik olumsuzluklara rağmen özellikle 2019'da ortaya çıkan ve tüm ülkelerin etkilendiği gibi Türkiye'nin de olumsuz şekilde etkilendiği Covid-19 salgınının maddi-manevi sıkıntılara rağmen Türkiye'nin mültecilere gösterdiği 'insani politika' birçok Batı ülkesinden farklıdır.

Mültecilere kucak açan ülkenin birçok kentinde mülteci kampları oluşturulmuştur. Bunlar içerisinde yer alan Malatya Mülteci Kampını diğerlerinden ayıran sanatsal faaliyetler mültecilerin hayatlarına manevi zenginlik katmıştır. 2019 tarihinde bu kampta yer alan bir okula görevlendirilen bu metnin yazarı ve Görsel Sanatlar Öğretmeni Saime Uyar, kampta çeşitli sanatsal faaliyetler gerçekleştirmiştir. Sanatın iyileştirici gücünden ilham alarak adına "Gri Hayatları Renklendiriyoruz" adını verdiği sanatsal projeye kamptaki tüm mülteciler de dahil edilmiş, savaşın hayatlarında bıraktığı trajediyi kısmen de olsa azaltma, yüreklerini onarabilme, iyileştirme amaçlanmış ve olumlu sonuçlar gözlemlenmiştir.

Resim 7. Saime Uyar, 2019. (Malatya Mülteci Kampı, Türkiye). (1000 cm x 270 cm).

Resim 8. Saime Uyar, 2019. (Malatya Mülteci Kampı, Türkiye). (1000 cm x 270 cm).

Sonuç

Çeşitli sebeplerle ülkesini, yerini, yurdunu terk etmek zorunda kalan birey veya topluluklar ‘mülteci’ kimliğini edindikten sonra geçmişe dair tüm yaşanmışlıkları geride bırakarak çaresiz ve umutsuzca geleceği belirsiz bir rotaya sürüklenmektedir. Kendi hayatının artık tamamen sorunlar odağı olmasının yanı sıra gittiği, gidebildiği coğrafyada da istenmeyen biri olarak hayata tutunmaya çalışır. Yaşamları parçalanmış bu insanlar için artık yeni yeni sorunlar baş gösterir. Gittikleri yerde yaşanan ırkçı politikalar, ötekileştirilmeler gibi nedenlerle kendi vatanlarında umutları tükenen bu insanlar, “hiçbir yerde yeri, yurdu olmayan, insanca yaşama hakkı olmayanlar” olarak kaderlerine terk edilmişlerdir. Ancak, ulusların, toplumların görmezden geldiği, soyutladığı bu talihsiz insanlar, hepimizin ortak problemi olarak küresel bir krizdir. Bu gerçeği yok sayan ve kabul etmek istemeyen günümüz insanının duyarsız, bencil, insani ve etik değerlerden uzak tutumuna sert bir cevap olarak sanat, tüm imkânlarıyla çarpıcı bir cevap vermektedir. Mülteci hayatlarının trajedisini somut bir gerçeklikle ele alan sanatçılar, sorgulayıcı, düşündürücü ve empati duygusu çerçevesinde bu sorunu göz ardı edilen bir konumdan çıkararak görünür bir duruma getirip, bu insanların dramını sonlandırabilecek çözüm kapılarını aralamaya katkıda bulunmaktadır. Sanatın, güzeli yaratma kaygısından çok daha ötede sorumluluklar, görevler edindiğini görmekteyiz. Toplumsal hafızada sorgulayıcı, düşündürücü, eleştirici ve insani duyguları kazandırmayı amaç edindiğini bu yönde üretimler gerçekleştirdiğini görmekteyiz. Toplumsal sorumluluk kaygısı içerisinde şekillendiğini ve aynı zamanda topluma rehberlik etme özelliğiyle de tarihsel kayıtlarda yerini aldığını söylemek mümkündür.

Kaynaklar

- Arendt, H. (1943). Biz mülteciler. (Erdem Üngür, çev.). Gazete Karınca. Erişim tarihi: 27.05.2020. <https://gazetekarınca.com/2017/04/hannah-arendtten-biz-multeciler>
- Ashton, Dore. (2001). Picasso Konuşuyor. (M. Yılmaz, N. Yılmaz, Çev.). Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Bağ, M.; Sade, G. (4 Mayıs 2020). Dünyada Covid-19: İlk 4 ayda neler yaşandı? Salgının seyri ne durumda? Euronews. Erişim tarihi: 25.07.2021. <https://tr.euronews.com/2020/05/04/dunyada-covid-19-salg-n-n-ilk-100-gununde-yasananlar-ilk-nerede-ortaya-c-kt-nas-l-yay-ld>.
- Anderson, L.W., Krathwohl, D.R., Airasian, P.W., Cruikshank, K.A., Mayer, R.E., Pintrich, P.R., Raths, J., Wittrock, M.C. Taxonomy for Learning, Teaching, and Assessing: A Revision of Bloom’s Taxonomy of Educational Objectives. New York: Longman, 2001.
- Bauman, Zygmunt. (2018). Kapımızdaki Yabancılar. (E. Barca, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Documenta 14. Erişim: 19.05.2020. https://www.documenta14.de/en/south/35_we_refugees.
- Dromgold-Sermen, M. S. (2020). Farklılıkları Yönetme Kültürü: Göç Yönetimi Alanı ve Türkiye'ye Göç Eden Suriyeliler. (Melike Aslan, Enes Ataç, Deniz Öksüz Fer; çev.). Ankara: Odtü Yayıncılık.
- Fleming, S. (2021). This is the global refugee situation, in numbers. World Economic Forum. Erişim tarihi: 25.07.2021. <https://www.weforum.org/agenda/2021/06/unhcr-how-many-refugees>.
- Jen (t.y.). Heartlands 2017 Art Project. Weekendnotes. Erişim tarihi: 24.07.2021. <https://www.weekendnotes.com/heartlands-art-project>.

Sontag, Susan. (2004). *Başkalarının Acısına Bakmak*. (O. Akınhay, Çev.). İstanbul: Agora Kitaplığı.

The Art News Paper, <https://www.theartnewspaper.com/2019/05/21/marc-quinn-will-display-the-blood-of-refugees-and-celebrities>

ARTISTIC REACTIONS AGAINST PROBLEMS TODAY: REFUGEE CRISIS AND ARTISTIC CREATIONS

Saime UYAR

ABSTRACT

Because it is in constant change due to its interaction with the era it is in, art continues its creation as a reflection of social formations. The refugee crisis, which is one of the important problems of today, has become a global problem affecting all societies in many areas such as social, cultural, political, and economic. Therefore, the impact of the refugee crisis on current art creation has been inevitable. The current art, which is intertwined with every field of our daily life, creates opportunities for critical productions by addressing the problems of the age in a critical line. In this context, the effects of the refugee crisis on art have been examined through the works of artists from different geographies who have studied migration and refugee issues in the past and present.

Keywords: Art, Migration, Refugee Crisis, Current Art, Society